

800 tarinaa Turun historiasta

1600-LUKU

LAITONTA LEIPÄÄ

25.10.2025 | TOIMITTAJA | KOMMENTOI

Kuninkaallinen majesteetti antoi koko 1600-luvun asetuksia leivän leipomisesta armeijan tarpeisiin ja siitä, miten kaupungeissa toimineiden miespuolisten ammattileipureiden tuli leipoa leipänsä. Sitä tuli leipoa riittävästi, sillä kaupungeissa asui jo 1600-luvulla sellaista väestöä, joka ei voinut leipoa itse, vaan osti leipänsä valmiina. Esimerkiksi Hollannista kaupunkiin tullut Petter then Hertzen asui vuokralla, eikä leiponut leipänsä, vaan osti sen kaupungin leipureilta. Siksi hänen ei tarvinnut maksaa leivinuunirahoja, jotka maksettiin kruunulle siitä, että saatiin oikeus käyttää leivinuunia leipomiseen.

*Leipurin merkki Turun Luostarinmäen museos-
sa. Veli Pekka Toropainen 2025.*

Turussa aksiisin eli valmisteveron tarkastaja Hans Bogge valitti heinäkuussa 1629, ettei oluenpanossa, leipomisessa ja teurastamisessa ollut mitään järjestystä. Ammattikuntia kehoitettiin hoitamaan asia kunnolla majesteetin ordinantian eli asetuksen mukaisesti. Erityisesti ammattileipureiden toimintaa valvottiin tarkasti.

Leipuri Sigfrid Kara oli syytettynä heinäkuussa 1651 siitä, että hän oli leiponut sääntöjen vastaisia leipiä, sillä hänen leipänsä olivat painaneet 27 luotia (luoti 13,3 grammaa), vaikka niiden olisi tullut painaa 36 luotia. Koska Karalle oli huomautettu jo usein tästä asiasta, eikä hän ollut ottanut onkeensa, tuomittiin hänelle korkea sadan hopeamarkan sakko edesmenneen kuninkaallisen majesteetin Kustaa Adolfin suuren Leipurijärjestyksen mukaan. Summalla olisi ostanut vaatimattoman kaupunkitalon.

Yksittäisten porvareiden vaimot ja kaupungin köyhät vaimot saivat myydä karkeaa leipää elannon hankkimistarkoituksessa, mutta toiminta ei saanut haitata ammattileipureiden toimintaa. Markus Turvan vaimo oli kuitenkin tunkeutunut kesällä 1651 laittomasti leipuriammattikunnan tontille. Lisäksi vaimon kahden äyrin leivät olivat painaneet ainoastaan 17 luotia, kun oikea paino olisi ollut 36 luotia. Turvalle määrättiin 40 markan sakko. Summalla olisi ostanut pari lehmää.

Kaupunginviskaali Didrich Tegelman syytti syyskuussa 1687 virkansa puolesta leipureita Johan Fromia ja Mårten Schultzia siitä, että heidän myymänsä leivät eivät olleet määrätyn painoisia. Lisäksi Schultzin leivistä oli löytynyt hiekkaa. Oikeudelle esitettiin asiakkaan edellisenä päivänä ostama leipä, jossa tosiaan oli hiekkaa. Schultz arveli hiekan joutuneen leipiin myllystä, jonka kivet oli juuri uritettu uudelleen.

Kaupunginviskaali Tegelman syytti myös vuonna 1691 kaupungin leipureita, värjäri Staffan Meunierin vaimoa Agneta Thomasdotteria, Mårten Schultzia ja Johan Fromin leskeä Brita Henriksdotteria siitä, että he myivät pienempiä leipiä kuin oli määrätty. Kunkin leipä punnittiin oikeudessa. Meunierin vaimon leipäkakku painoi 5½ luotia vähemmän, mutta vehnä- ja limppuleivät painoivat oikean määrän. Schultzin leivät taas painoivat määräänsä enemmän. Ainoastaan hänen vehnäsämpylänsä painoi hieman liian vähän, sillä se oli kuiva ja paistettu jo aiemmin. Fromin lesken leivät olivat puolestaan liian kevyitä. Vehnäsämpylästä puuttui 2½ luotia, limpusta neljä luotia ja kakkuleivästä kuusi luotia.

Veli Pekka Toropainen

Lähteet:

Kansallisarkisto, Turun raastuvanoikeuden pöytäkirjat z:2, 6.7.1629, sp; z:11, 20.10.1640; z:11, 22.9.1641; Turun kämnerinoikeuden pöytäkirjat z:175, 24.7.1651, 61v; z:175, 2.8.1651, 63v; z:175, 5.9.1651, 68v; z:195, 15.9.1687, 187; z:198, 11.11.1691, 318.

◀ LEIPÄ ◀ LEIPURIT